

Erkeztető és kiadó
Ivatal és nyomda
Kecskeméti, St. Baron
Poz (Brassai-utca) 19
Telefon:
Kecskeméti és kiadóivatal
277, 228 és 1047
Kecskeméti, St. Baron
3181
Egy szám ára pályaudvar
ra és vidéken is lej
szárazsáiban

UTKELLET

Politikai napilap
Budapest
Dl. Ramasetter Róbert
I. Disztér 2. II. 8.

ELŐFIZETÉSI ÁRAN
Romániában
Egész évre — — 1050
Félévre — — — 550
Negyedévre — — — 290
Egy hónapra — — — 100
Az előfizetési ára „Föld”
című folyóirattal együtt
magy. kénylőlejjel árágabb
Csehszlovákiában
Egy hónapra — ck 40—
Egyszám ára — ck 2—

1938 Szeptember 8 Szerda

Kecskeméti * IX. évfolyam * 200 szám

5686. Eful 29

Hazeműre van szüksége
és nem tudja megszerezni, írjon egy
lapot az ország legnagyobb zenemű-
szeküzletének, **Moravetz** cégnek,
Timisoarára, honnét azt a legrövidebb
időn belül kézhez kapja. — Jegyzék
ingyen.

A genfi mauzoleum

David Lloyd George „Genf, Spanyol-
ország, Németország” című cikkéből
közöljük az alábbi részleteket:

Gondos, gyakorlott kezeken, az angol, fran-
cia és a német külügyi hivatalokban összetá-
kolt ravatalon ma besiklik Locarno teste a
Népszövetség csarnokába. Sir Austen Cham-
berlain, Briand és Stresemann urak min-
dent meg fognak kísérelni, hogy mesterséges
lélegzéssel új életet lehelyeznek ebbe a
testbe, amelyből a friss lüktetés már régen ki-
hunyott. Ezuttal minden bizonnyal elhárítják az
akadályokat Németország felvétele elől. De a
locarnói reggel, a bizó remények reggele, víz-
szah vhatatlanul oda van. Még ha minden simán
is folyik most le, a csodatevő szellem már
nincs jelen.

Bizonyosra vehető, hogy Lengyelország meg
fog elégedni egy fálálladó tanácsotagsággal.
Brazília pedig kivált a Népszövetségből. Az
egyetlen veszedelem Spanyolország részéről fe-
nyegyet, aki egy bizonyos alkut forgat a fejé-
ben. Hajlandó lemondani vétőjogáról, ha a ha-
talmak ellenszolgálatául odaadják neki Tan-
gerk Páris bizonyára semmiáron nem fog belc-
egyezni abba, hogy Tanger másé legyen, mint
Franciaországé. Anglia a pillanatnyi helyzet
szerint cselekedik és hajlandó egy spanyol
mandátumról beszélni. Állítólag Olaszország tá-
mogatja a spanyol igényt, de kétséges, vajjon
Mussolini odáig megy-e vonzalmában, hogy
felborítja érte a locarnói egyezményt. Bármí
történjen is Tangerben, nem valószínű, hogy
Spanyolország, aki a világháboruban német-
barát magatartást tanúsított, magára vállalja,
mint egyetlen állam, Németország visszélépésé-
nek ódlumát. Egyébként, ha a hatalmaknak
választaniuk kell Spanyolország passzivitása és
Németország büszkszüksége között, minden bi-
zonnyal Spanyolország magatartásával fognak
megbékülni.

Németországban általános a bizalom. A né-
met politika irányítói meg meg vannak győ-
ződve arról, hogy a népszövetségi képviselőt
nagyban hasznára lesz a német érdekeknek.
Franciaország azonban még mindig a lengyel
ellenéről ábrándozik. Sir Cecil Harst és
Fromageot urak formális tervzetet dolgoztak
ki Lengyelország hatéves népszövetségi tanács-
tagaságáról. Németország ellenben semmilyen
körülmények között nem megy bele abba,
hogy nemzeti máltóságát kockára tegye. Kép-
viselői mindaddig nem indulnak el G nfbé,
míg Németország akadálytalan felvétele bizo-
sítva nincs. Teljesen biztosra veszem, hogy
Németországot, a spanyol fenyegetés és a fran-
cia kételkedés ellenére, felv szik a Népszövet-
ségbe és ezáltal végre a Népszövetség archívu-
mában elhelyezhetik a locarnói szerződést.

Egy biztos: hogy mindaddig, amíg minden
állam véglegesen le nem szere, miudegyikük
meghiseri, hogy a rei delkezésére álló harci
szükséglet problémái kedvező megoldásit érje
el, ahelyett, hogy a választottbírószági eljárás
kétséges kimeneteü itéletére bizza magát. Már
a háboruban megfigye hettük, hogy a nemzetek

nagyobb bizalmatlansággal vannak a semlegesek
iránt, mint ellenségekkel szemben. A leszer-
elési kérd's azonban a mostani népszövetségi
társaságon aligha kerül szóba. Ezt a nagyfon-
tosságú problémát valószínűleg elhalasztják a
novemberi ülésre. Addig azonban az erős had-
sereggel rendelkező országok mindent meg
fognak kísérelni, hogy a leszerelési bizottság-
gal egy olyan tervet dolgoztassanak ki, amely
papíron valóban a leszerelést fogja jelenteni, a

valóságban azonban kibuvót fog hagyni arra,
hogy néhány óra alatt egész hadosztályokat
d.bhassanak harcvonalba. s amíg ez így tart,
addig ugyan teledughatják a genfi mauzoleumot
statutumokkal és paktumokkal. A béke szam-
pontjából nem jelentenek többet ezek a dolgok,
mint halottakból álló testőrséget. Az európai
biztonság egyetlen keze a leszerelés lehet.
Az őszinte békeakaróknak ez az egyetlen
próbaköve.

Eredménytelenül végződött az angol bányászok és bányatulajdonosok konferenciája is

(London, szeptember 7. Az Uj Kelet tudósítójától.) A kormány és a bányatulajdonosok
héttnői konferenciája, hir szerint, teljesen eredménytelenül végződött és nem is állapodtak meg
újabb ö.szejövetelben. A bányatulajdonosok hallani sem akarnak egységes nemzeti megállapo-
dásról, hanem csakis kerületenként hajlandók tárgyalni. A bányügyi minisztérium közölte,
hogy az angol szén árusítására vonatkozó tilalmat enyhíti (s az angol szénit ugyanolyan fel-
tedéssel lehet vásárolni, mint a külföldit és pedig 14 naponként egy mázsát minden en-
gedély nélkül.

A szászok felvehetnek más anyanyelvű tanulókat iskoláikba

Hans Otto Roth nyilatkozata a másnyelvű tanulók felvételéről

(Bucuresti-Bukarest, szept. 7. Az Uj Kelet
tudósítójától.) Az iskolákért való birközésben a
szász parlamenti delegáció ugylátszik jobb eredményt
ért el, mint a magyar parlamenti blokk, legalább
is erre mutat Hans Otto Roth legújabb nyilatko-
zatának optimista hangja.

Az újságírók e kijelentésére közbevetették, hogy
ez csak a miniszteri hozzájárulás után lehetséges,
melyet írásban kell illetékes fórumtól kérelezeni.
Természetesen válaszolta Hans Otto Roth. Uta-
sitottuk iskoláink igazgatóit, hogy ha más anya-
nyelvű tanuló jelentkezik felvételre, a szűkeges ok-
mányokon kívül egy, a közoktatásügyi minisztérium-
hoz címzett kérvényt is kérjenek tőlük, amelyben
felvételi engedélyért folyamodnak. Ezeket a kér-
vényeket az iskolák igazgatói kollektíve fogják a
minisztériumhoz benyújtani, hogy ezáltal elkerüljék
azt a tumultust, ami a minisztériumnál keletkezne
abban az esetben, ha a szülők iskola megnyitása
előtt egyenként fordulnának ilyen kérvényekkel a
minisztériumhoz.

Hans Otto Roth, a szászok politikai vezére, ma
Bukarestbe érkezett és a nála járt hírlapírók ér-
deklődésére a szász iskolák helyzetére vonatkozólag
a következőket mondotta:
Petrovici közoktatásügyi miniszterrel folytatott
tárgyalásaink során sikerült a miniszter hozzájárul-
lását megszerezni ahhoz, hogy iskoláinkban más
anyanyelvű tanulókat is felvehessünk.

Kommunista tüntetés Budapesten egy volt minisztertanácsos vezetése alatt

Vágl elítélése miatt a munkások tüntetést rendeztek a minisztériumok előtt

(Budapest, szeptember 7. Az Uj Kelet tudó-
sítójától.) Hétfőn, a kora reggeli órákban a
belügyminisztérium és a honvédelmi miniszte-
rium előtt, valamint az V. kerületben, a Markó-
utkában, az igazságügyi palota előtt nagyobb
rendőri készültség jelent meg. A rendőrök ei-
helyezkedtek a minisztériumok épületeiben.
Nem sokára nagy tömeg verődött össze, hogy
megtudják a különös rendőri intézkedések okát.
A hírlapírók a központi rendőrségtől azt az
értesítést kapták, hogy a rendőrség egy poli-
tikai tüntetés következményeit akarta el-
hárítani.

Álló csoport jött egy magas, igen jól öltözött
úr vezetésével, akikhez később a többi csoport
is csatlakoztak. Amikor a belügyminisz-
tériumhoz értek, dr. Molnár Árpád nyugalma-
zótt földművelésügyi miniszteri osztálytanácsos,
aki a csoportot vezette, a portáshoz lépett és
a következőket mondotta:

— Be akarok menni a belügyminiszter
helyetteséhez, hogy a magyarországi szocialista
munkáspárt egyik memorandumát átadjam neki.
Itt a kérvény a kezemben.

— Sajnálom tanácsos ur — válaszolta a
portás — ilyen tömeget nem lehet bebocsátani
a minisztériumba. Méltóztassék kintmaradni,
amíg felszólók.

Molnár azonban nem tágitott és erőszakkal
be akart hatolni a minisztériumba.

— Testvéreim segítetek! — kiáltotta el
magát Molnár Árpád, mire a következő pillan-
tban mintegy 80-100 ember benyomult a
kapu alá. Itt a rendőrség fogadta őket.

— Válasszanak az urak egy két megbízottat
— mondotta a rendőrtiszt, de a tüntetők nem
tágitottak attól, hogy teljes létszámban vonul-
janak be a miniszter elé, mire a rendőrség a
tüntetők közül, több mint ötvenet előállított.
A kihallgatások egész nap folytak, de a kihall-
gatások eredményéről ezideig nem szivárogtak
ki hírek.

Hetényi Imre főkapitány helyettes a politikai
osztály vezetője bizalmas uton értesítést kapott,
hogy munkáscsoportok, — valamennyien Vágl-
pártiak — az egyes minisztériumok elé vonul-
pártiak — az egyes minisztériumok elé vonul-
nak, hogy ott tüntessenek. Kiderült, hogy
Váglék részint Vágl elítélése miatt, részint
azért, mert egyik röp'patterjesztőjüket nyolc
nap elzárásra ítélte a rendőrbíróság, memoran-
dumot akarnak átadni a belügyminiszter
helyettesének, gróf Csáki honvédelmi minisz-
ternek.

Tíz óra után néhány perccel a szélsőzsa
minden iránytól négyes, ötös csoportokban
jöttek emberek, akik a belügyminisztériumtól
bizonyos távolságra megálltak és beszélgettek.
Tizenegyóra után néhány perccel egy 15 főből

IRÓK ÉS IRÁSOK

Tisztaság könyve

— Kassák Lajos legújabb könyve —

Kassák Lajos új kötete nem hoz meglepetéseket, még csak új irodalmi viták felkeltésére sem alkalmas. Nem pedig azért, mert olyan irodalmi elszántsággal állunk szemben, amelyet hiába próbálnánk ész-okokkal és esztétikai klauzulákkal megszüntetni: törekvésünk meddő maradna.

Amit Kassák az „új művészet” leple alatt csinál, lényegében nem más, mint stilomantikával alátámasztott irodalmi szecesszió, még pedig egy igen tehetséges művész szecessziója, aki pedig tudott és most is tudna mindenki számára megközelíthető irodalmat csinálni. Kassák Lajos, aki magát a kollektivitás művészeinek mondja, aki megtagadja a mult minden szépségideálját, a kifejezésben elért értékeket és eszközöket, — valójában egy szélsőségesen individualista művész, aki nemcsak a tömegektől (szerelmétől és hitétől) áll nagyon távol, hanem a komoly és becsületes irodalmi értékelők kísértés tábortól is, mert hiszen az irodalmat senki sem hajlandó rejtvények alakjában elfogadni.

A jövőd művésze nem lehet más, mint a szinte primitív egyszerűség művésze (mindig is ez volt az igazi művészet), mely belső forradalmiságát biblikus egyszerűséggel juttatja el a tömegekhez és mondanivalójának elementáris erejét kipróbált szépség-attributumokkal vízi közelebb az érzékekhez.

Kassák, a kollektivistá, aki minden bizonnyal az irodalmat is, — mint minden „Überbau“-t — társadalmi erők produktumának tartja, egészen elfelejté, hogy maga a nyelv is, sőt talán elevecsiben a nyelv: kollektív érték és kollektív fejlődésenergiák produktuma. Egy-egy szó évszázados érzések, gondolatok értelmi lecsapódása, épügy, mint a grammatika is, amelyet nem akadémikusok alakítottak ki önkényesen.

S mindezen megállapítások ellenére is, el kell ismernünk, hogy Kassák Lajos új kötetében sok olyan — konzervatív-esztétikai értelemben vett — szépségek helmozódnak, melyek azokat is megállítják, akik egyébként Kassák külső, prozódiai eszközeivel nem harmonizálnak, sőt elriasztják őket ennek a negyetehtőségű lírikusnak és írónak olvasásától. Egészen bizonyos, hogy Kassák a legszörnyűbb sértésnek tartaná, ha őt valaki romantikusnak tartaná és mégis, — egyes költeményeinek egész lendülete, bőven csorduló ereje, sok helyütt megdöbbentő páthosza: tiszta romantikusnak tűnteti fel Kassák Lajost. Maguknak a költeményeknek rapszódikus és látszólag összefüggéstelen kompozíciója is, egy túlfutott és rakoncátlan lélek megnyilatkozása, aki ezeket az összefüggéstelen, kaleidoszkopszerű szépségeket előre kitervelt rendszertelenséggel (paradoxon, de igaz) rakja össze.

„az alvó ember néha kilép a falak közül és észreveszi, hogy mély kutakkal és vándorló csillagokkal van körülveve — zöld moha alatt fekszenek ígéretek”, — mondja és azt hiszi, hogy ezeket az eleven szépségeket kizárólag az teszi elfogadhatóvá, hogy a pontozás és vesszőzés elemi követelményeit felrugja.

Vagy:

„merre induljak a letaglózott városban a fekete háztetők felett, vagy a csöndes víz mentén — emléktelen ez a föld — mondják emléktelen és reménytelen”.

A komor kétségbeesés szinte böcklini színekkel és beethoveni hangtömegekkel való felvázolása ez, a művész szent, szinte deliriosus kétségbeesése, mely megállít és lelkünkbe markol, annak ellenére, hogy az interpunkció hiánya teljesen megzavarja appercepciónkat.

Próza, különösképpen pedig értekező írásai annál közvetlenebbek és főleg mondattanilag is szabályosak és meggyőzők. A baj csak az, hogy a frappáns elemélethez még Kassák és iskolája nem találta meg azt a formanyelvet, mely akár a tömegek, akár az irodalmi érdeklődők és értők számára nélkülözhetetlen és belső eseményt avatná művészetüket.

A gyönyörű kiállítású könyv Bécsben jelent meg. (s. l.)

A „MAGYAR BARBUSSE” UJ KÖNYVE. Az Uj Kelet-ben pár hónappal ezelőtt részletesen foglalkoztunk Gergely Sándor, a nagytehetségű ma-

gyarországi író „Achrem Fickó csodálatos élete” című kötetével, mely egyszerre híressé tette ezt a forrószívű, zseniális tehetségű író. Gergely Sándor tragikus élete egyike a legmegrázóbb emberi, főleg pedig zsidó emberi sorsoknak. A háboruban elvesztette szemévilágát és Pesten cipőperkli és gyufa árusításával kereste jövedelmét. A fehér terror alatt zsidó és progresszív volta miatt üldözésekben volt része és a börtönből kikerülve, íráshoz kezdett. Most új kötetét rendezik sajtó alá az író jó barátai, melynek jövedelméből az író gyógykezelésének költ-

357 leírt gyapju női mellényt, minden ártért női harisnyát, rendkívül olcsón gyermekharisnyát árusít Sipos, Cal. Reg. Ferdinand 8.

ségeit akarják fedezni. A „magyar Barbusse” új könyvére előfizetéseket: A Wiener Bankverein, Budapest, Nádor-utca 4 Grünbaum Irma, vagy az Uj Kelet könyvostálya fogad el. (Laj 250)

A genfi román delegáció erélyesen cáfolja a lengyel-román katonai szövetség hírért

(Genf, szeptember 7. Az Uj Kelet tudósítójától.) A román delegáció erélyesen cáfolja a „Newyork American” által közölt azt a tegnapi hírt, amely szerint Lengyelország és Románia katonai egyezményt kötöttek volna, főleg Oroszországgal és Németországgal keletkező konfliktus esetére. A newyorki lap jelentése nem egyéb, mint kitalált eset.

Leküzdik a palesztinai krízist

Az új iparbank, a jaffai kikötő és a Ruthenberg-művek rövidesen megkezdik működésüket. Chajezs főrabbi optimista beszéde

(Bécs, szeptember 7. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az osztrák cionista szervezet megkeresésére dr. P. Chajezs professzor nyitotta meg a nyári szünidő után a szervezeti munkát egy nagyszabású, a cionizmus gazdasági és politikai helyzetéről szóló beszéddel. A gyűlést dr. Desider Friedmann, az osztrák cionista szervezet elnöke nyitotta meg, rámutatván a cionista akcióskomite legújabb londoni tanácskozásának fontos határozataira.

Dr. Chajezs beszélt ezután:

— Nem óhajtok — mondotta — jelentést tenni a londoni cionista akcióskomite munkájáról, hanem el akarom mondani, hogy miképpen ité em meg a tanácskozások során nyert impresszióim alapján Palesztina gazdasági és a cionizmus általános politikai helyzetét. A világháború óta tudjuk, milyen nehéz és veszedelmes dolog történelmet előadni. Ha lehetőség volt a nagy német nép elől négy éven át eltitkolni a marnei ütközetet, akkor a legbelátásosabbak és leglelküimeretesebbek számára lehetetlen a világtörténelem történeti tényeit fölismerni. Annál nehezebb a zsidókérdés állásáról tárgyilagosságot hozni. Egyképpen tehetséges, egyképpen felelőséges és egyképpen éleslátású emberek más-más beállításban és külön szempontokból látják a dolgokat.

— Tavaly, amikor a bevándorlás 35.000-re rugott, vagyis a Ruppín-féle maximumot is túlléptük (Ruppín 30.000 bevándorlót javasolt), mindenfelé nagy öröm uralkodott. De ez öröm „reszkettel vegyes ujjongás” volt, mert tartottak tőle, hogy nem lesz egészséges állapot, ha a bevándorlók nagyrésze nem tökéletes cionista ellenőrzés mellett — vagyis ha nem certifikátosok — özönlének az országba. Tagadhatatlan, hogy Palesztinában, nevezetesen Tel-Avivban krízis van, aminek okát nem Palesztinában, hanem Palesztinán kívüli országokban kell keresni. A katasztrófa, ami elsősorban a Lengyelországból — cionista iniciatíva nélkül — odavándorolt vállalkozókat, kereskedőket és iparosokat érte és ami később magával rántotta a certifikátosokat is, javarészen a lengyel gazdasági katasztrófára vezethető vissza.

— Az akcióskomite fölismerte, hogy Palesztinán kívül működő tényezők is döntő súlyal bírnak és csak örülnünk kell, hogy idejekorán föl tudtuk ismerni ezt a tanulságot. Az országban most keresztmélkülök élnek és munkanélkülök. Az utóbbiak, akik cionista nevelésben részesültek minden akadály és személyi áldozat ellenére majdnem hivatás nélkül ott maradnak az országban. A munkanélküliséget javarészen elháríthatjuk volna, ha a szükségmunkálatokhoz igénylő pénzeszközök föl rendelkezünk és a középosztály kaphatott volna megfelelő hitelt. Ha a londoni akcióskomitek azt a határozata, amely egy iparbank föllállítását és a már működő jelzálogbank fölfirrisztését rendeli el, végrehajtanák, bizonyára nagy könnyebbülés állana be. Ezzel szemben a palesztinai kölcsön, amelynek zsidó kölcsönnek

kell lennie, még nem érett meg, mert az Anglia által megszavazott négy és fél millió font sterlingnyi kölcsön a mai palesztinai politikai államunk javait kívánja szolgálni és nem lehet számítani arra, hogy a jiszuv ezzel sokat fog nyerni. Nem lehet lebecsülni a tényt sem, hogy a haifai kikötőt már építik és az föltétlenül megélelkeíti a palesztinai zsidó kereskedelmét.

Nagy remények e jogosít — a szónok szerint — a Ruthenberg-féle koncesszióknak a realizálása, amely az egész ország elektromosrával való ellátását célozza. A tavasszal már megindulhat a nagy mű, amely állandó munkát biztosít számos embernek. A Holttenger kikötője szintén alkalmas a jiszud gazdasági helyzetének emelésére.

Ami a politikai helyzetet illeti, Chajezs professzor megállapította, hogy véleménye szerint a cionizmus politikája körül csak javulás várható. Legfontosabb haladás a tekintetben az a tény, hogy Franciaország a politikai cionizmussal szemben megváltoztatta eddigi álláspontját. Jouvenel, Szíria kormányzója, még néhány év előtt, amikor a „Matin” főszerkesztője volt, barátságosan magatartást tanúsított a cionizmussal szemben. Amidőn azonban néhány hónap előtt meglátogatta Palesztinát és látta a zsidó munka eredményeit, ezt a kijelentést tette: „Angliát irigyelni kell, amiért zsidói vannak Palesztinában!”

Ma már komolyan foglalkoznak a zsidóknak Szíriába való letelepítésével. Ez olyan eredmény, amit egyenértékűnek kell tekinteni a Balfour-deklarációval, főleg azért, mert a Palesztinában elért munka révén jött létre. A Nip-szövetség mandatárius bizottsága ezidőn egyetlen támaszóval nem illeti a zsidó újjáépítést. A jelentés inkább arra szólítkozik, hogy Angliát, mint mandatárius hatalmat megvédjék. Anglia közvéleménye is a palesztinai jiszuv javára fordult. Az utolsó másfél esztendőben egyetlen barátságos szó nem esett a cionizmusról az angol parlamentben és ugyanez áll a nagy angol sajtóról.

Bizonyos, hogy a mandatárius hatalom nem teljesíti kötelességét úgy, ahogy mi ezt a kötelességteljesítést felfogjuk. Viszont az ország atábilítására vall, amikor Anglia egy négy és félmillió fontnyi kölcsönt garantál.

Dr. Chajezs végül összegezte az elmondottakat és megállapította, hogy Eric Jiszráélben korántsem olyan a helyzet, amely meggátolhatna bennünket a pozitív munkában. Nem olyan jó a politikai helyzet, mint a milyen kívánna: volna, de mégsem olyan, hogy emitt alérmiruzunk kellene a zsidóságot. Eric Jiszráélben krízis van, de ez a krízis korántsem olyan, mint amilyen az 1923 évi volt, amikor a válság egy sokkal gyöngébb Eric Jiszráélért.

* Palesztinába készül? Akkor már most rendelje meg a legújabb magyarnyelvű Palesztina-Egyiptom Utmutatót (Baedekert) az Uj Kelet Könyvostályánál. Ára vászonkötésben, 200 lej.

Szabad-e kérdést mi má láinkben egy nyiték. Anna Tóth Béla egy fogásnak, hogy is hallunk „ta De a néme lyan vitakozn teknőbeka-ker erkölcsi, lé'ekt engedhető me culútese, a fü léss, sőt a vin nycs Lätzw szadista szenv verése által.

A német verés ellen. határozott tilt volt tanítván írja:

— Ne ve év multán is tóma, Kutsa tünk, mint a

Egy mási

— Semmi reket, de a v nehezebb. Ek töprengés. A lendő, mert ütleget érde lven erősebb

Németors eset, egy leá között sétálv nem figyel, A leány feje csetlenül, ho s a lány min

Es a nér hogy verjék náljanak-e a vesszőt, som

Reitene

lag nem val kednek a p

Az egyi lógus — Br 1927. év m föltök híar robat szenv hajóval nem jégesmedvék

A másik Walter Wy kik a lélek sal foglalko emberiség i melyek 192 zednek.

A tiszte

nek címe:

toru.” Eb korzakban zik, utána gon az ő o

Pont 19

világforrong

Adatalt a C

emberiség t

Neaum kap

piramison, r

róf, vagyis

törtje pedig

év egy hüv

Ezen a titc

emberiség t

Lunen o

a világháb

lyok sirjá

ség torzall

mindenütt.

A jósl

elhatározta

rályok sirj

jövedő h

médiumok

Weisz Ado if urisabóságát áthelyezte Galea Regele Ferdinand 17. sz. alá

A marosvásárhelyi Tábla végleg elutasította Mittelmann József perújrafelvételi kérését

Megállapította, hogy az Államrendőrségi Vezérigazgatóság „törvénytelenül” nyomozott az igazság után. Ami Mittelmann ártatlanságát bizonyítja: komolytalan, figyelembe nem vehető. Ki írta a Moré levelét?

Cluj-Kolozsvár, szeptember 7. Mittelmann József keserű sorsában tegnap új esemény történt: a marosvásárhelyi királyi tábla — egyelőre elzárta a kiszabadulásának lehetőségét: zárt tanácsülésben helybenhagyta a marosvásárhelyi kir. törvényszéknek még ez év februárjában hozott határozatát, amellyel visszautasítja Mittelmann József perújrafelvételi kérését.

A bíróság iránti köteles tisztelet parancsolja, hogy ezuttal ezzel az újabb határozattal ne foglalkozzunk. Meg kell elégednünk azzal, hogy azokat a motívumokat ismertettük, melynek alapján úgy a marosvásárhelyi törvényszék, mint most a tábla, büntőnek találta Mittelmann Józsefet és nem látott olyan új okot fenforogni, mely ártatlanságát bizonyítaná.

Szinte másfél éve már, hogy az újságíró munkáját, feladatát a jogász vette át. Szinte másfél éve annak, hogy dr. Dobrescu Demeter a román ügyvédi kamarák elnöke, a világhírű román jogász, Costa-Foru az Emberi Jogok Ligájának romániai főtitkára, a kiváló publicista, — miután alaposan áttanulmányozták Mittelmann József bűnügyét és maguk is künnyjártak a gyilkosság helyén és a legkisebb részletekig mindenről saját maguk győződtek meg, — Mittelmann József ártatlanságának nyíltan vallott tudatában elvállalták Mittelmann József védelmét. A védelem munkája dr. Kertész Jenő kezében összpontosult és bizony hónapok nehéz munkája után minden részlet alapos kidolgozásával, tudós szakértők felvonulásával, a sziguranca hivatalos vizsgálatának eredményeivel, a marosvásárhelyi törvényszék elé került Mittelmann József újrafelvételi kérvénye.

Nem a mi feladatunk itt megállapítani, hogy mennyiben kontrollálta a törvényben előírt és kötelező új vizsgálat Mittelmann József kérésének adatait. Hiszen a tanúk nagyrészt ki is hallgatták.

A sziguranca törvénytelenül kereste az igazságot

A törvényszék határozatában megállapítja, hogy a marosvásárhelyi ügyészség előterjesztése szerint Mittelmann József kérésében nem hoz semmiféle új körülményt fel, viszont másképp megállapítja, hogy a kolozsvári sziguranca vezérigazgatóság által keresztülvitt nyomozás, melyet a sziguranca vezérigazgatósága törvényes kötelességének megfelelően a törvényszék elé terjesztett, törvénytelen volt, mivel nem az ő hatáskörébe tartozik ilyen vizsgálatok megajátása.

A bárd

A törvényszék elutasító határozatában egyszerűen elveti Mittelmann József újrafelvételi kérésének legfontosabb motívumát, annak bizonyítékát, hogy nem a bárddal történt a gyilkosság. Anélkül ugyanis, hogy részletesen megcáfolná Mittelmann József kérésének motívumait, egyszerűen kimondja, hogy „a kérdés teljes felvilágosítást nyert, amikor megállapították, hogy a bárd volt a gyilkosság eszköze és ő maga — t. i. Mittelmann — elismerte, hogy a bárd az ő tulajdona”. A bíróság ezzel ezt a kérdést el is intézte, hozzáfűzve, hogy egyáltalán nem változtat a tényálláson az, hogy egy helyen fejsze, később pedig bárd szerepel.

A visszautasított szakértői vélemény

A bíróság nem vette figyelembe dr. Mihail Kernbach egyetemi magántanár, a cluj egyetemi törvényszéki orvostani intézet Rockefeller-díjat nyert tudós vezetőjének szakértői véleményét és egyszerűen tudomásul veszi, hogy az akkori vizsgálat, kivárlól is meg tudta állapítani a halál okát és így boncolásra nem volt esély a szükség. Megállapítják azt is, hogy ennek az első törvényszéki orvosi szemlének nem volt az a feladata, hogy megállapítsa, vajjon fejével, bárdal, bottal stb. történt-e a gyilkosság, hanem csak az, hogy vágó eszköz volt a gyilkosság eszköze. De visszautasítja a

törvényszék Kernbach dr. szakértői véleményét azzal a különös indoklással is, hogy ő nem látta a hullát és csak így elméleti megállapításokat tehetett a fál ügyvédjének közbenjárására.

A törvényszék hajlandó elismerni a beterveztett bizonyítékok között annak helyességét, hogy Mittelmann nem volt rossz anyagi helyzetben. De ez a határozat szerint nem jelent semmit, sőt a törvényszék ezzel még inkább igazolva látja — a „perverz pénzvagyat”.

Mittelmann írta a Moré levelét?

A marosvásárhelyi törvényszék határozatának legsúlyosabb pontja arra a perdöntő jelentőségű levélre vonatkozik, melyet a marosvásárhelyi ügyészségi fogda igazgatója fogott el és amelyben a Moré testvérek üzenetet küldenek ki az általuk elkövetett gyilkosság elutasítása céljából. Mittelmann József a hivatalos tanúk egész sorának kihallgatását kérte és az iratok között volt a fogházigazgató nyilatkozata, amelyben azt vallotta, hogy előtte beismerte az egyik Moré a gyilkosságot, illetve pénzt ajánlott fel, ha ő hallgat róla.

A bírósági határozat anélkül, hogy az ügyészségi eljárás adatait, a kihallgatások részleteit ismertetné, az ügyészségi aktából megállapítja, hogy ennek a levélnek komoly jelentőséget tulajdonítani nem lehet, mivel ezt a levelet maga Mittelmann inscenálta.

„Nem vették figyelembe”...

A bíróság nem vette figyelembe az újrafelvételi kérvénynek azt az indokát sem, amellyel megállapítást nyert, hogy Mittelmann nem csábíthatta el hamisan bementett olcsó lóheremaggárral az áldozatot, mert az általa jelzett ár az akkori viszonyoknak megfelelt. Ezt a bizonyítékot a bíróság nem vette figyelembe, mert erre vonatkozólag az elsőfokú fórum más „teljes bizonyítékokat hozott”.

Epp így teljesen figyelmen kívül hagyta nyomozásunknak különben perdöntő megállapításait arra vonatkozólag, hogy az áldozat jól ismerte a Bockanadaras felé vezető utat, tehát félre nem vezethette Mittelmann. Ugyancsak figyelmen kívül hagyta azokat a megállapításokat, amelyek a bárd útjára vonatkoztak. De nem érdekelte a bíróságot az újrafelvételi kérésnek az a része sem, amelyik a pénz megkerülésére, Oltean szerepére vonatkozott, mert hiszen, amint előbb írtuk, az első fokon illetékes fórum ezeket a kérdéseket már tisztázta. A bíróság ezeket egyszerűen komolytalanoknak mondja anélkül, hogy a kissé egyéni és nem jogi beállítású véleményét jogilag alátámasztaná, az újrafelvételi kérvénynek Szalay Zsigmond és Balog Lázár bűnösségére vonatkozó adatait.

Igen érdekes része a bírósági határozatnak az, amikor azzal látja példásan igazolva az adatok valószínűtlenségét és komolytalanságát, hogy Szalay Zsigmond nyilatkozata szerint Mittelmann József bárdját úgy csempészték ki a gyilkosság színhelyére és tették fel a fára, hogy egy deszkát fektettek a fölé.

El kellett utasítani...

Ezek után a bíróság a következőket állapítja meg:

„Miután a perújrafelvételi kérvény nem teljesíti a B.k. 446. §-ának 1. és 3. pontját, nem hozván fel semmiféle új bizonyítékot, vagy új körülményt, el kellett a kérését utasítani, anélkül, hogy vizsgálatot, vagy nyílt tárgyalást rendelésnek el.”

Másrészt a törvényszék megállapítja, hogy a cluj Sziguranca Vezérigazgatóság vizsgálata figyelembe nem vehető, miután az általa hivatkozott büntetőtörvényeségi paragrafus csak arra kötelezi, hogy az illetékes hatóságoknak jelentést legyen olyan körülményekről, melyek esetleg a vádlott javára való perújrafelvételt teszi szükségessé, nem jelenti azonban azt, hogy saját maga folytassa le a vizsgálatot, amelynek alap-

jául küldte is egy magánfélnek, — Székely Béla cluj hírlapírónak — kérvénye szolgál. Így tehát alapjában véve eleve „kétséges” értékűnek jelenti ki a határozat a sziguranca vizsgálatát és ezért figyelembe nem veszi.

Ez a törvényszéki határozat indoklása. Amint jeleztük, nem a mi feladatunk ezen határozat megbírálása. Mindenesetre a közvéleménynek nagy megnyugtatósára szolgált volna, ha a bírósági ítélet a „véleményeit” vizsgálati adatokkal, száraz jogi tényekkel támasztotta volna alá, ami azonban végig hiányzik.

Ezt a határozatot tette most magáévá a marosvásárhelyi tábla, pedig a két határozat között se volt tétlen a védelem, melynek gárdája új erővel bővült, dr. Jakobi Mózesrel, a kiváló marosvásárhelyi kriminálistával. A védők meglebbezték ezt a törvényszéki elutasító határozatot és újabb adatokkal támasztották alá az adatoknak azt a garmadáját, mely előttünk Mittelmann József feltétlen ártatlanságát igazolta.

Ez is hiába volt! Új év fejét sirja keresztül pár napon belül Mittelmann József a nagyenyedi fogházban.

Talán eljut oda vigaszul, bá'oritásul a mi halk szavunk is, mellyel változatlanul valljuk és hirdetjük és harcoljuk tovább:

Mittelmann József ártatlan!

Székely Béla

DIABOL

Fiatalknak és öregnek nélkülözhetetlen szer a

Professzor dr. Páter-féle köhögés elleni tea,

mely mindenféle hülésnél, hurutnál, krónikus és asztmás köhögésnél használ. Prof. dr. Páter-féle szamárköhögés elleni tea csillapítja a gyengébb szervezetű gyermekekre nézve sokszor életveszélyes fulladási rohamokat, a betegség tartamát lényegesen megrövidíti és közvetlen megkönnyebbülést szerez.

A Prof. dr. Páter féle gyógyteák tekeres- és dobozcsomagolásban vannak forgalomban. — Csak rövidebb szükségletnél vegya a kis tekeres-csomagolást, hosszabb használatnál mint előnyösebb, a dobozcsomagolást ajánlatos (3/2-szeres tartalom, 20%-os ármegetakarítás.)

A Prof. dr. Páter teák valamennyi gyógyszerháiban és drogueriában kaphatók. Ha beszerzése nehézségekbe ütközne, úgy forduljanak lerakatunkhoz:

CSILLAG GYÓGYSZERTÁR

Braşov, Hosszu-utca 14.
Kérjenek ingyena is mertető-könyvecskét. Vezérképpiselet: AMPHORA R. T., BRAŞOV.

Az Új Kelet Oradea-Mare-Nagyvárad fiókkiadóhivatala, Str. Aurel Vlaicu 51., (Blum Zsigmond) és Exredévi emléktér 2. sz. (ernyőszület) alatt van. Telefon 3-66.

Friedrich W

Országról arisztó... néma szemlélője... IV. Károly császár... prágai, később bé... jén, hetvenöt év... munkájának, go... mely „Das Geset... meg könyvalakb...

A társadalmat... Kezdetben a nye... hatalmi szava... lom törvénye... mérsékelt konce... musa ütökzik... demokráciák és... Ausztriáért való... tudományos obj... vesztésen, ország... bácsata.

Sajtó, politik... zeti érzés, mind... hatalmi erőinek... nem akarva, a... származásu és ér... gében ő sem lát... sokba keveredik... ösztönös ellensz... tükröződik visz... multja, mint jel...

Spinoza nag... hogy a zsidók a... posan kivették... gában két kivál... vallásos iratokk... elvont gondolk... részt alkalmuk... lyeket fiuk az... gyümölcsözően... gazdálkodás ko... ugy, hogy ami... mostani nagy... denki másnál... használásában... nak a nagy b... zéken, jelenték... iparban, külön... melyekben mé... közö osztály.

A zsidóság... zamos felemel... álló társadalmi... és iskolázottsá... vezető állásain... foglalkozásokh... előtte, külön... hajlama képes... rendelkezett h... alapuló művés... sőrő jelensége... alig van része... sz intellektuá... vezetői ebből... ság minden... vesz. De önm... kor azt állítja... elvesztette s... csak úgy tud... hogy a többi... küzdelmet m... tartásáért s e... ték Később... ügyvédek, pa... lyást gyakor... a jogi és pol... az állami él... konstruktív... Tökéje se... sal rendelke... Lassalle ékes... tették a zsi... melynek telj... ban sem bon... szelleme, ug... tatasoktól ta... lélek a ható... tését, a bo... vezetőik mur... Kétségtel... nemzet. Nen... ját állama, c... saját kulturá... tumaiban m... egyebekben... kulturáját. I...

Friedrich Wieser és a zsidóság

Oszták arisztokrata, báró, hosszú időn át néma szemlélője a politikai küzdelmeknek, majd IV. Károly császár kereskedelmi minisztere, prágai, később bécsi egyetemi tanár, ez év elején, hetvenöt éves korában fejezte be élete munkájának, gondolkodásának összefoglalását, mely „Das Gesetz der Macht” címmel jelent meg könyv alakban.

A társadalmat hatalmi erők kormányozzák. Kezdetben a nyers erő, később a jog és erkölcs hatalmi szava parancsol s az emberek a hatalom törvénye alatt állanak. Egy sgg tudós mérésélt konzervatívizmusa, erős nacionalizmusa ütözködik össze ebben a könyvben a modern demokráciák és diktatúrák erőivel s az elveszett Ausztriáért való halk sóhaja igazolja, hogy a tudományos objektivitáson át-át tör a háború vesztésén, országá széthullásán elbuvult politikus báúata.

Sajtó, politikai pártok, közvélemény, nemzeti érzés, mind egy-egy jelensége a társadalom hatalmi erőinek s ezek vizsgálatánál, akarva, nem akarva, a zsidó kérdésbe botlik az árja származású és érzésű kutató. E probléma lényegében ő sem lát azonban tisztán, ellentmondásokba keveredik s megállapításain inkább valami ösztönös ellenszenv, mint tudatos meggyőződés tükröződik vissza. Inkább jóindulatu a zsidóság multja, mint jelene iránt.

Spinoza nagy nevét említi annak jeléül, hogy a zsidók az európai kulturmunkában alaposan kivették részüket. A ghetók zárkózottságában két kiváló tulajdonságra tettek szert: a vallásos iratokkal való folytonos foglalkozás s az elvont gondolkodásra hajlamukat erősítette, másrészt alkalmuk nyílt tüzetli tapasztalataikat, melyeket fiuk az apáktól folytonosan átvettek, gyümölcsöződen kihasználni. Már a természeti gazdálkodás korában pénzüzleteket folytattak, úgy, hogy amikor a pénz a gazdasági életben mostani nagy szerepéhez jutott, a zsidók mindenki másnál jobban iskolázottak voltak felhasználásában. Így a zsidók adták a világgazdaság nagy bankárokat, ők spekuláltak a börzéken, jelentékeny részt vettek a feltörő nagyiparban, különösen a fiatalabb közgazdaságokban, melyekben még nem fejlődött nemzeti vállalkozó osztály.

A zsidóság gazdasági előretörésével párhuzamos felemelkedése a szellemileg magasabban álló társadalmi rétegekbe. Szellemi képességei és iskolázottsága, vasszorgalma a közgazdaság vezető állásain kívül az intellektuális és művészi foglalkozásokhoz vezető utat is meggyitották előtte, különösen azokhoz, melyekre utánzásai hajlama képesítette, mert alkotó erővel nem rendelkezett hasonló mértékben. Az alkotó erőn alapuló művészet Wieser szerint a népet kihasználó jelensége, ilyenben pedig a zsidóságnak alig van része. Arányszámán felül foglal helyet az intellektuális pályákon, s mert a nemzetek vezetői ebből a rétegből kerülnek ki, a zsidóság minden nemzet vezetésében erősen részt vesz. De önmagának mond ellent Wieser, amikor azt állítja, hogy a zsidóság, miután államát elvesztette s a többi nép között szétszóródott, csak úgy tudott gazdasági nagyhatalommá válni, hogy a többi nemzetek minden faradságot és küzdelmet magukra vettek állami rendjük fenntartásáért s ez alól a zsidóságot így mentesítették. Később éppen ő mondja, hogy zsidó írók, ügyvédek, parlamenti képviselők látható befolyást gyakorolnak a közvélemény kialakítására, a jogi és politikai eszmék változásaira, tehát az állami életben jelentékeny részt vesznek konstruktív módon is.

Tökéje segítségével hatalmas sajtó-apparátussal rendelkezik a zsidóság. Ez a jelenség, s egy Lassalle ékesszólása, egy Marx kritikai szelleme tették a zsidó gondolkodást világhatárvetővé, melynek teljessége még az orosz bolsevizmusban sem bontakozott ki eléggé. Wieser intuitív szelleme, úgy látszik, még nagyobb megrázkódtatásoktól tart s mindezeknek a démoni zsidólélek a ható centruma. A cári uralom megdöntését, a bolsevizmus berendezkedését zsidó vezetők munkájának tulajdonítja.

Kétségtelennek tartja, hogy a zsidóság nem nemzet. Nem politikai nemzet, mert nincs saját állama, de nem is kulturnemzet, mert nincs saját kulturája. Vallásában, vallásos dokumentumaiban magas kulturértékek rejlenek, de egyebekben átvette az őt befogadó nemzetek kulturáját. Ha a cionisták valamikor elérnék,

hogy Palesztina újból zsidó állam legyen, melyben a héber nyelv nemcsak könyelv, de a tudományos oktatás nyelve is volna, ezzel a ténnyel a zsidók még mindig nem lennének nemzet, mert túlnyomó tömegeik azokban az államokban maradnának továbbra is, melyeknek eddig is polgáraik voltak, s a melyeknek kulturájában eddig is részesedtek. Néhány ideálisan gondolkodó rajongón kívül Palesztina csak a zsidó proletárságnak kis töredékét vonzza magához, a zsidóság többi része Európában és Amerikában ugyanazt a hatalmi helyzetet foglalja el tovább is, mint a melyet ma tart kezében. Ezért a cionista mozgalom nem oldja meg azt a konfliktust, mely a zsidó nép és az őt befogadó kül-urzemzetek között keletkezett.

Ezt a konfliktust a legutolsó időben a Kelet felől jövő beszivárgás még kiélezte. A bevándorlás megzavarta a nyugati zsidóság beolvadó folyamatát s az antiszemita mozgalom, mely nem tett különbséget a régen asszimilálódott és az ujonnan letelepült, még nem alkalmazkodott zsidók között, azt eredményezte, hogy a polgárosult, képzett zsidóság is népi öntudatra ébredt, az antiszemitizmus ellenhatásaképpen. (Ezzel legalább a művészi alkotás Wieser által megtagadott képessége is kifejlődést nyerhet a zsidóságban!)

A társadalom felső rétegében zárt egységet

Összeomlott a német kampóskeresztesek partja

A völkischek pártgyűlésén Ludendorff már nem jelent meg

(Berlin, szeptember 7. Az Uj Kelet tudósító jétől.) Szeptember negyedikén nyílt meg a német birodalom fővárosában a völkischek pártgyűlése szokatlan részvétlenség mellett. A gyűlést Graefe birodalmi képviselő nyitotta meg ezzel a kijelentéssel, hogy a völkisch párt az utolsó kongresszus óta rendkívül sokat veszített nemcsak aktivitásából, hanem a párttagok sora is módfelett megritkult. Minden jel a völkisch-mozgalom összeomlására mutat, amelyet csak nagy energiával lehetne megátolni. Beszéd végén annak a reményének adott kifejezést, hogy mégis sikerül foitásmasztni a kampóskeresztes mozgalmat.

Egy másik szónok a párt visszaesésének okait fejtegette és többek között felhozta, hogy

képeznek a zsidó elemek. Minthogy ezek utána pótlása, az új generációk bevonása is a zsidóságból történik, az árja elemek mellözésével, nem csoda, ha ezek összefogtak ennek a hatalmi rétegnek az áttörésére. Az antiszemita kilengéseket Wieser sem nem széptli, sem nem tarja jogosaltaknak, de jogosnak tartja az árja néptörékvések érvényre juttatását a zsidó érdekek keresztülgázolásával is, mihslyt arról győződnek m.g. hogy a zsidó szellemi és gazdasági vezetése keresztiezi azt az utat, melyet követni az árja nép sajtóságainál és történelmi multjánál fogva hivatott.

A nagy konfliktus megoldásának feladatát azonban Wieser elhárítja magától. Bérel azzal, hogy a társadalmi hatóerők között a zsidóság nagy szerepére rámutasson, különösen arra, hogy a zsidóság nem külön nemzet, hanem, mint idegen hatóelem működik a nemzet testében s ahol hatalma van rá, azt ki is használja.

Wieser nem jelöli meg könyvének kuforráit. Alig hiszem azonban, hogy Werner Sombart adatainak ne lett volna rá tulajdos befolyásuk, melyeket talán kissé kritika nélkül használt fel következtetéseiben. Könyve egészében azonban rendkívül érdekes megnyilatkozás. Irójának is s annak a létünt és soha vissza nem térő kornak, melyben élete javát eltöltötte, hatyudala.

Ligeti Sándor

Adolf Hitler páfordulása okozta a züllést. Hitler visszavonult a völkisch-frontról, mihslyt szabadlábba helyezték és sietett a bajor néppárt berkeibe, főleg Held miniszter árnyékába. A szónok hozzátette, hogy erkölcsileg nem vesztett sokat a párt Hitlerrel, aki egy közönséges csaló és hamis tanu, de a pártnak nemcsak gentlemanokra van szüksége, hanem sajtópökre is és Hitler mint ilyen, fölbecsülhetetlen szolgálatokat tett.

Ludendorff nem jelent meg a pártgyűlésen és ki sem mentette magát. Ellenben Oszkár porosz herceg, aki szintén nem jött el, levélben mentegetődzött és egyúttal üdvözölte a gyülekezetet.

Benes genfi beszédében Németország népszövetségi tagságának fontosságát méltatta

(Genf, szeptember 7. Az Uj Kelet tudósító jétől.) Tegnap röviden jelentettük, hogy a Népszövetség nyolcadik ülészkát finnepilyesen megnyitották. A megnyitó beszédet Benes cseh-szlovák külügyminiszter mondotta, aki kiemelte, hogy a mostani ülészkának világgazdasági szempontból is rendkívüli jelentősége van. Ezután a Népszövetségnek a világbáke fönartása érdekében tett eddigi munkáját sorolta fel, kiemelve Magyarország és Ausztria pénzügyi szanálását és a leszerelés kérdésében megindult tanácskozásokat. Emelt hangon jelentette ki azuána, hogy a Népszövetségre vár azoknak a népeknek kiengesztelése, melyek a világháborúban egymással szemben állottak. Ha ez sikerül és ennek nyomán a nemzetközi lez erlést valóra lehet váltani, hiszu ideig báke lesz ezen a világon.

A loc-raol egyezmény — folytatta Benes — ezen az uton nagy előrehaladást jelent, ennek az egyezménynek következtében veszi föl a Népszövetség Németországot tagjai közé, mert a német birodalom részvétele nélkül a szövetség eredményes munkát nem végezhet. Ez a belépés, sauno, bizonyos okokból kését szenvedett, de a Népszövetség tagjai csak annál nagyobb lelkesedéssel üdvözlik kbelükben a német birodalmat.

Az előki megnyitó nem mulaszthatja el, hogy ugyanakkor ne fájaltja két jelentős államnak, Braziliának és Spanyolországának visszavonulását a Népszövetség munkájától. Reméli azonban, hogy mielőbb vissza fognak térni a Népszövetség kebelébe rájuk váró munkához. Benes végül reményét fejezte ki, hogy Törökország rövidesen szüntön vissza fog lépni a Népszövetség tagjai közé.

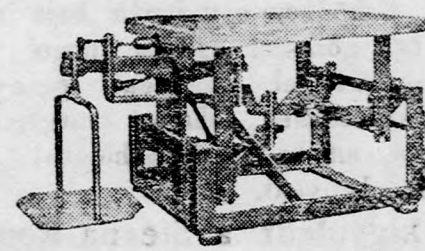
A délutáni ülés ezután megválasztotta a közgyű és tárgyalásainak ezidei elnökévé Ninosic jogoszláv külügyminisztert.

Kanada magának követeli a népszövetségi nem állandó tanácstagságok egyikét

Hir szerint a kanadai delegáció magának követeli a három nem állandó, de újra választható tanácstagságok egyikét. Ha ez a hir valónak bizonyul, újabb komplikációk várhatók Genfben. Ebben az esetben a Népszövetség valószínűleg végre sem hajtja a tanulmányi bizottság határozatát, hanem a tanácsot tisztán a német tanácstag-ággal egészítik ki, a többi reformot későbbre halasztják.

Kifogás Kina ellen

A „Daily Telegraph” jelentése szerint még nem történt döntés abban, hogy a három nem állandó, de újra választható tanácstagság közül egyiket Spanyolországának juttatják akkor is, ha távolmarad a Népszövetség üléséről. A tervet ugyan megpendítették, de az angol nem helyeslik, hogy egy olyan államot ruházzanak fel kiváltságos képvisellel, amely nem vesz részt a Népszövetség munkájában. Kina ellen az a kifogás, hogy nincs szilárd kormánya, tehát nem vehető fel a Népszövetség tagjai közé.

Hess

mérlege minőségi munka.
Hess Victor, Sibiu
első romániai mérleggyár.

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánági zsidóság napilapja.
Szerkesztők: Giszkalay János és dr. Marton Ernő
Felelős szerkesztő dr. Marton Ernő.
Az Uj Kelet cikkeinek utánnyomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg.

A mai naptár

Szerda
5686. Évi 29.
1926. szept. 8.

— A királyné a Mária-rend jelvényeivel tüntette ki Mircea tábornokot. Bukarestből jelentik: Mária királyné trani kastélyában kihallgatáson fogadta Mircea tábornokot és átnyújtotta neki a Mária-rend jelvényét. Az audiencia után a hadügyminisztert ebédre is vendégül látta a királyné.

— A százéves Ullstein. Szeptember hetedikén az Ullstein-család Berlinben és vele együtt a német sajtó és demokrácia nagy évfordulót ünnepel. Ezen a napon száz évvel ezelőtt született Leopold Ullstein, aki a kontinens legnagyobb újság- és könyvkiadó-vállalatát alapította meg. Egy fürthi családból származott, amely már évszázadok előtt nagy papír üzleteket bonyolított le. Ullstein 1848-ban Berlinbe költözött, ahol az akkori újság- és könyvkiadókhoz közeli kapcsolatokat szerzett. A német-francia háború utáni gazdasági fölerdülés nyomán már mint papírgyáros lép Németország közgazdasági életébe. Később mint politikus is szerepelni kezd és 1877-ben nyomdát vásárol és kiadója lesz a „Berliner Zeitung“-nak, amelynek szökimondó frissessége közkeletet szerez neki. 1885-ben már egy másik lapot alapít, a „Berliner Abendpost“ ot, amelyet három év után a „Berliner Morgenblatt“ követett. Ez a lap volt az első Németországban, amely amerikai méretű példányszámaival megdöbbenette az újság-embereket. Feléves főnrállása után nem kevesebb, mint napi kétszáz ezer példányban terjesztették ezt az újságot, amelynek jövedelméből nagy arányú technikai befektetéseket lehetett eszközölni. 1913-ban a birca dom legrégebbi újságja, a „Vossische Zeitung“ átment az Ullstein cég birtokába és ezzel együtt több negy elterjedtségnek örvendő folyóirat is. Közjegyzői megállapítás szerint 1926 június 19-én az Ullstein-lapok közül a „Dame“ 45.050, a „Vossische Zeitung“ 61.560, a „Berliner Allgemeine Zeitung“ 55.570, a „Praktische Berliner“ 72.460, a „Blatt der Hausfrau“ 146.400, az „Uhu“ 168.170, a „Berliner Morgenpost“ 626.720, a „Berliner Illustrierte Zeitung“ 1.713.200 példányban jelenik meg. Az Ullstein-vállalat 1925-ben 2585 vagon papiroost használt föl 65, rotációs gépe volt üzemben újságnyomtatási célokra, 59 képnymásra ővenkét gyorsajtó, 70 szedőgép és 11 offsetgép állt üzemben. A terjesztésre 83 autó és egy saját repülőgép park áll rendelkezésre. Az Ullstein-palota, amelynek most építik ki egyik hatalmas szárnyát, a német főváros látványossága. Az üzemet, amely nyolcezer embert foglalkoztat, Leopold Ullstein fiai, Louis, Hans, Franz, Rudolf és Herman Ullstein vezetik.

— Hajóösszeütközések a La Manche-csatornán. Londonból jelentik: A La Manche-csatornán uralkodó köd több hajókarambelt idézett elő. Egy brit és holland gőzös Dover közelében összeütközött. A két gőzös közül az egyik zátonyra is futott, de azután sikerült szabaddá tenni. Ugyanekkor összeütközött egy angol és francia hajó is. A francia hajó elsüllyedt, de a legénységet meg lehetett menteni. A ködben egy japán hajó is összeütközött egy brit gőzessel és egy angol jacht egy francia halászhajóval. A jacht legénysége csak nagy erőfeszítésekkel lehetett megmenteni. Egy spanyol gőzös, amely egy brit hajóval ütközött szel, szintén elsüllyedt.

— Ismét kigyuladt a Steua Romana egyik szondája. Bukarestből jelentik: A Steua Romana 414. számu szondája tegnap váratlanul kitört, óránként 40 vagon nyersolajat veve ki magából. Valóságos nyersolajáradat öntötte el a szonda mellett a Milsa állomást. A kiáramlott olaj meggyuladt és 3

Kétszázézer lej hallgatási díjat fizetett a sikkaszó vaskói postamester

Vancu József súlyosan megvádolja hivatali feletteseit

(Oradea-mare-Nagyvárad, szeptember 7. Az Uj Kelet tudósítójától.) A legújabb nagyváradi postacsalásnak, amelynek főhőse Vancu József vaskói postamester, letartóztatásának első pillanatában töredelmes beismerő vallomást tett, nyomozási akció lezárta. A nyomozó hatóságok különösen annak tisztázására fektettek főszerepet, hogyan történhetett az, hogy Vancu tizennégy hónapig tudta folytatni üzemeltetését anélkül, hogy a sorozatos rovacsolások világhosszát derítették volna a visszaélésekre.

Vancu a keresztkérdések sulya alatt azt a meglepő és hihetetlen vallomást tette, hogy Kolonbovits Victor jelenleg brassói és Tomocanu György jelenleg craiovai postainspektorokat, akik néhány hónappal ezelőtt mindketten a nagyváradi posta inspektorai voltak, súlyos összegekkel bírta hallgatásra. Vancu azt állítja, hogy Kolonbovitsnak és Tomo-

reannak is százszázézer lejt adott azért, hogy a rovacsolás alkalmából mindent rendben találjanak és a súlyos hiányt eltussolják.

Vancu vallomásaiban súlyosan megvádolja Budreesen Ivan nagyváradi postatanácsost is, aki a vaskói postamester manipulációját leleplezte. Vancu feljelentőjéről azt állítja, hogy tőle kisebb-nagyobb ajándékokat fogadott el, amelyeknek fejében hat hónapig szemet hunyt és csak hat hónap után jutott eszébe feljelentést tenni.

A nagyváradi ügyészség Vancu vallomása alapján kiterjesztette a nyomozást, úgy, hogy néhány nap múlva tisztázni fogják, volt-e részük a súlyosan megvádolt postatisztéknek a panamában, vagy csak bosszúból igyekeztek őket Vancu belekeverni ebbe az ominózus ügybe.

SPORT

Ujabb Hakoah-játékosok vándorolnak ki Amerikába?

A dollár mámor és annak következményei

A bécsi Hakoah nemrégén tért vissza nagy sikerű amerikai turnéjáról. A bécsi zsidó csapat — Ausztria első professzionista futballbajnoka — győzelmet-győzelemre halmozott, siker, diadal, ünneplés kísérte útján az együttest: a testileg és pszichikailag regenerált zsidó sportolók e nagyszerű és nagy nevű együttest. Komoly amerikai lapok első oldalán, hasábjokban méltatták teljesítményeit — röviden: a Hakoah teljesítménye társadalmi eseménye volt azoknak a városoknak, ahol művészetté fiomult tudásukat bemutatták. És egészen bizonyos, hogy ez a dícsőség nem tizenegy futballista dícsősége volt, hanem azé az újjáéledő zsidó népé, amelynek örök szimbólumát: a Mogen Dávidot zívák fölött viselik a Hakoah játékosai.

A nyersmérték kitűnő volt tehát: teljes anyagi és morális siker. Az öröm azonban, mint utólag kiderült, korai volt. Rövidesen kiderült ugyanis, hogy a játékosok egyrésze elszédülve azokról, a még dollárban is hatalmas summát kiránó sjahtoktól, amelyeket nekik daszardag amerikai egyletek élelmes menagerei lettek — szerződéseket írtak alá, amelyek őket alig egyhónapi terminussal Amerikába szölit el. Hét játékos — a legjobbak — hagytek cserben eszkalommal az általuk magára emelt zászlót, hogy tudásukat és tehetségüket pénz-hajhászó üzletes amerikai egyletek szolgálatába állítsák. Ez volt az első csapás, amelyet a rideg és számító Amerika mért a még estóban lelkesedni tudó Európára. A hatalmas dollár és a nyomorult osztrák korona közötti harc teljesen egyenlőtlen volt és már eleve el volt döntve. A játékosok röviddel a tura befejezése után végleg átvitorláztak Amerikába. A Hakoah megpróbálta betömni az eltávozottak nyonán keletkezett rést, ami azonban csak részben sikerülhetett.

Bécsben azonban a legnagyobb megdöbbenéssel vezetik zsidó körökben a hírt, hogy az első tranzportot rövidesen egy másik fogja követni és a közelebből Amerikába induló hajóval újabb játékosok vitorláznak át az Ujvilágba. Neufeld, Schönfeld, Konrad, Eiserhofer, Schwartz és Drucker után most Fabian, Häusler, Pollák, Schönfeld és Fried azok, akik nem tudtak ellenállni a dollár csábító mosolyának és rövidesen elhagyják azt a egyesületet, amely felnevelte őket.

A Hakoah vezetősége még hivatalosan nem vett tudomást az amerikai turné által megindított bomlási processzus eme újabb, talán még az előzőnél is lesújtóbb fázisáról, — de a bécsi sportsajtó mint befejezett tényről számol be a fentemlített játékosok távozásáról, sőt a felteteleket is közli, amelyek alapján az öt kitűnő Hakoah-játékos új egyletekhez szerződik. Egyes verziók szerint ez a tranzsport az előzőleg kivándoroltakkal együtt Newyorkban saját szakállára egy Hakoah-t készül alapítani és az egyik — már Newyorkban szereplő játékos szerint ez az amerikai zsidóság egyenes kívánságára történne. Bárhogyan is lesz, annyi bizonyos, hogy a bécsi Hakoah meggyöngülése az egyetemes zsidó sport súlyos veszteséget jelent, amelyet távolról sem tud pótolni egy Newyorkban keletkezőfélben lévő üzleti vállalkozás.

km. hosszúságban óriási lángok tenyegtek a falut és a milscai fogházat. Hamsrosen kivonult a tűzoltóság és több mint 1000 munkár, akiknek nagy nehézséggel sikerült a tüzet eloltani, amit megkönnyített az, hogy a szonda kiürése magától megszűnt. Több ház és istálló, valamint a Milsca patak hídjai leégtek, a fogházat a parasztok segítségével sikerült megmenteni.

— Felesége helyeit egy idegent lött agyon. Bukarestből jelentik: A Szent György-teremen egy Artente Marinescu nevű egyén öszszeszevett feleségével, akire revolvert fogott. Az asszony menekülni igyekezett, férje üldözébe vette és rálőtt. A golyó Barjoanu éjjeli őrt talpita és halálosan megsebesítette. Marinescu üldözött revolverrel fenyegetve, eltűnt. A rendőrség megindította a nyomozást a gyilkos kézrekerítésére.

Bármily zeneművet
Buktáról szölit Révész Béla zenemű-berendezés és hangverseny-irodája Marosvásárhely.

— Eljegyzés. Klein Dávid Tegu Muresből eljegyezte Glück Jakob bájos leányát Arankát Marosludáról. (Mindem külön értesítés helyett)

* A könnispécáltások királya. A világhírű Gerlain párisi illatszer-cég gyártmányának „Rue de la Paix“ illatával azonos könnispécáltás került forgalomba. Ennek az új kölni különlegességnek az a kivételes tulajdonsága, hogy diszkret, kellemes illatát a fehérnemű kimosása után is érezheti. Az új speciális illéses szusz-tálásban is kímérel, bírálólág a Róssa Royal-drogéria árusítja. (Fotér.)

— Jajomitzában és Covurluban ellenzéki, Biharban kormánypárti képviselőt választottak. Bukarestből jelentik: Az időszaki választások eredményeiről még nem érkeztek be pontos jelentések a belügyminisztériumhoz. Az eddigi jelentések szerint a jajomitzai választáson a parasztpárti Raducanu 19.500 szavazattal győzött. Covurlubán Lucasovici nemzetipárti lett a szenátor 91 szavazattal többséggel. Madgearu egy hírlapíró előtt kijelentette, hogy úgy a jajomitzai, mint a covurlubai választás kivételesen teljesen tiszta és szabályos lefolyású volt, amint azt az eredmény is bizonyítja. A külügyminisztérium hivatalos közlése szerint Sadoveanul, a kormány jelöltje Biharban nagy többséggel képviselővé választották. Politikai körökben mindinkább megerősítik azt a hírt, hogy Lupu és Junjan elcsúszás indítanak a parasztpárt és nemzeti párt fuziója ellen és a tudó létrejötte esetén új dsszidens parasztpártot alakítanak.

— Negyvenhét néző bennégett egy irországi moziban. Londonból jelentik: Az irországi Dromologher moziban tűz ütött ki előadás közben, 47 néző meghalt, 17-en súlyosan megsebesültek. A közönség a zsúfoltság telt tereméből pánikszertűn menekült, amikor váratlanul füst, majd lángoszlopok keletkeztek és egymást gázolva igyekeztek ki a szabadba. A pánikszertű menekülés erősen gátolta a mentési munkálatokat, a nagyszámú halálesetet és sebesülést is ez idézte elő.

Em

Str.

Piata

Trans

pontos k

tek, első

retben.

Schi

Fén

Fénykép

A

pap

Piata

cukr

Lemez

Angol

Iskolák,

hé

ké

ár

az Uj

vénytulajdonosait, hogy folyó évi szeptember hó 6-án délelőtt 11 órakor jelenjenek meg a szatmári CFR üzemigazgató-ságánál, ahol jelen lesz a közlekedésügyi miniszterium képviselője is. A részvényeket be kell mutatni. A tárgyalások a 15 km. hosszú sávot megválasztására vonatkoznak, amelyre az eddigi tárgyalások eredménytelenek maradtak és a részvényesek kártérítés címén több pert indítottak a kincstár ellen, sőt panasszal éltek a Népligálnál. A CFR a sávot részvényesek minden b. kebeli 100 korona után 15 svájci frankért akarja megváltani, míg a részvényesek — jórészen svájciak — 100 koronánként 45 frankot kérnek.

★ Szeptember 12 én nyílik meg a székeljudvarhelyi őszi kiállítás és minavásár. A székeljudvarhelyi ipartársulatok és a Kereskedő Társulat, vezetőinek támogatásával, egy nagy ipari, iparművészeti és háziipari kiállítást és kereskedelmi mintavásárt rendeznek, amely 1926 szeptember 12-től 19 ig lesz megtartva Székeljudvarhelyen. Ugyanezen időben az Udvarhelymegyei Gazdasági Egylet egy, a mezőgazdaság minden ágazatát felölelő, államilag támogatott mezőgazdasági és állatkiállítást rendez. Az állatkiállítást Ehrlich állategészségügyi főfelügyelő, a méhészeti kiállítást pedig Lakatos Tivadar rendez, aki a múlt évben aranyéremmel lett kitüntetve. A kiállítás szeptember 12-én, vasárnap nyílik meg és tart szeptember 12 éig.

★ Megkezdtek a fa és faárúk import-tarifájának tárgyalását. Bukarestből jelentik a pénzügyminisztériumban tegnap vette kezdetét a fa és faárúkra vonatkozó új import-tarifa kidolgozása. Az erre vonatkozó munkálatok előreláthatólag 2-3 napon belül befejezést nyernek.

A FILM

Redolpho Valentino hat év előtt indult el hódító útjára

Valentino életének történetéről minden újság terjedelmes cikkeket közölt. Csak annyit akarunk följegyezni, hogy hat év előtt indult el világhódító útjára. Valamivel a háboru előtt került Newyorkba s onnan a háboru után Californiába. Arról a hat-évtől, amit a los-angelosi stúdiókba való bevonulásig Amerikában töltött, nem szeretett beszélni. A nagy sztár szígyelte parkett-táncosai obskurus előéletét. Film-karrierjének eleje sem volt tulságosan rózsás. Ő volt a híres lóli sátár mellett az a bizonyos félfipartner, akit a községek nem volt szabad észrevenni, aki elég jó külsejű ahhoz, hogy ne csúfítsa el a képet. Évekig ő volt az a szép ember, aki mellett egy lóli tehetség is érvényesült. A mozi iparban nagyon meg kell válogatni a partnereket. Süksszer előfordul, hogy a második szereplő jobb játékkal megölte az első s a fején keresztül lépett a karrier csúcára.

Karrierjét Rex Ingramnak köszönheti, akit otthagytott s aki Remon Navarót hozta ki utána és vele akar a Valentino elhomályosítani. Navaro nagy sikert aratott, de Valentino vele partellel haladt karrierje teljében (Navaro azóta otthagya Rex Ingramot és a nagy amerikai rendező jelenlegi sztárja Petrovics Szvetisláv, Ingram változatában: Ivan Petrovich, aki azon az uton van, hogy ket elődjének nevét elhomályosítsa).

Ingramtól a Paramounthoz került, mely a Sejk képpel világmárákat csinált belőle. Őt világrész bakfisi és asszonyai izgaltak a Valentino-képeken, melyektől ő milliókat keresett és milliókat költött el, szírta a pénz, Párisban, a Rivierán épp úgy, mint Newyorkban és Los-Angelostav.

Kárpitos kellékek

grádlík, butorszővetek, spárgák, gurtnik stb. Nagy választékban, olcsó áron kaphatók **Boskovics József, Cluj,** Str. Reg. Maria 15. — Telefon 9 10.

Megnyílt a „CORSO“-bazár

(Hotel Transilvania épület)

Sokáig elszórakozhat kirakatainak megtekintésével.

Cluj, Reg. Ferdinand **No 17.**

(v. Wesselényi M.-u.)

APRÓHIRDETÉSEK

Szemesi: köz. é. sz. egy sz. 4 lej, vastagabb batt. vel 8 lej. Legkisebb apróhirdetés 40 lej. Állást. keresőknek 80% kedvezmény. Apróhirdetések díja előre fizetendő. Eljegyzési hírek díja 250 lej, előfizetőknek 150 lej

Héber és perfekt németül tanító né állást keres. Sámuel József, Cluj, Széchezyi-tér 16. 1710

Felső perfect héber, román, zenetudással, lakás ellátásért alsócsok tanítást vállalja. Erdéklődni Klein tanárnál, iskolában. 1704

Hajhullás

és hajkorpa ellen legjobb szer az „Egger Petrol“. Kapható minden gyógyszerárban és drogueriarban.

Golyós-malmok,

pörkölő és egyéb festékgyári felszerelések ajánlatát kérem

LÖWY Menyhért,

Crucisor, jed. Saterdag

Cukrársz. jeg. edet, teasütemény készítésben jártast, szeptember tizenötöre keres, fizetési igény megjelölésével, Vadn. y Becs. talan, cukrász, Szatmár. 1707

Targumenes főterén 80 éves jömenetelű üzlet, családi okból olcsón és kedvező feltételekkel eladó. Közvetítő díjaztatik. Cím a kiadóhivatalban. 1678

Azonnal elfoglaltó üzlethelyiségek

kiadók. Malom-v. 28.

Nagyobb mennyiségű aktapapír eladó. Cím a kiadóban.

Zongoraórákat adok, kitérő módszerrel tanítok. Cím a kiadóban.

Egy nagy tutorozatlan szoba, padlással kiadó, Vasut-u. 6. Juhos.

Hirdessen az Uj Keletben!

Konkurs

Die isr. Cultusgemeinde Mattersdorf (Burgenland, österreich) sucht einen **שׂו"ץ** der gleichfalls **הן הן** sein soll, mit Autorisation von 3 anerkannten orth. Rabbimern u. bisherigen Wirkungskreis **בנין מנקה**, der nicht das 35 Lebensjahr überschritten.

Gehalt laut Übereinkommen freie Wohnung, und üblicher Anteil an der **שׂו"ץ**. Nur Berufene werden Spesen vergütet. Anmeldung bis 1. Oktober.

Der Vorstand.

Nickelező telep

orvosi műszerész.

Elvállal fémtárgyak, orvosi műszerek, disztárgyak nickelezését, ollók, borotvák és kések, nyomdai papírvágó kés-k, stancnik és sakterekész speciaális közörlés és tükörtényezését.

Fried Jenő, Cluj, Piata Unirii No 22.

Parafint, stearint

és mindenféle templomi, szalon és karácsonyi gyertyát gyárt és felhívásra mintázott ár-ajánlattal szolgál

Lengyel Sándor és Flai gyertyagyára, Arad. Interurban telefon 407.

Pályázat

A máramaroszigeti orth. izr. hitközségnél egy okl. tanítói állás betöltendő. Pályázhatnak okl. tanítók, tanítónék, akik a román nyelvet bírják. Fizetés megegyezés szerint. Családi állapotot, valamint vallásos erkölcsös előéletüket igazoló okmányokkal felzerelt kérvények szeptember hó 15-ig iskolaszéki elnök címére küldendék.

Dr. Katz Béni, iskolasz. elnök

SZÍNHÁZ MŰVÉSZET

A színházi iroda közleményei.

Elzevir. Hevesi szindarabjának már utolsó próbái folynak és minden valószínűség szerint Kolozsvárt is olyan nagy sikere lesz, mint Budapesten.

Medgyaszay Vilma a publikum óhajára ismét eljátsza két estén azt a ragyogó hárym egyfelvonásos darabot, melyekkel olyan nagy sikert aratott legutóbbi vendégjátéka alkalmával.

Heti műsor

Szerda: Kék mazur (Lengyel Irén és Neményi Lili fellépésével, Tompa Béla vendégjátéka. Napi bérlet 4 szám A. Sorozat 34)

Csütörtök: A csirkefogó (Hoykó Ferenc fellépésével. Napi bérlet 4 sz. B. Sorozat 35.)

Péntek: Elzevir (Ujdonság, először. Lakatos Béla és Mester Tibor szerződött tagok bemutatkozásával. Premierbérlet 3 sz. Sorozat 36.)

Szombat 7-kor: Elzevir (2-odszor. Napi bérlet 5 sz. A. Sorozatszám 37. Kezdeté 7-kor.)

Szombat fél 10-kor: A kávémérés (Vigjáték-ujdonság, Medgyaszay Vilma fellépésével. Pompadour márkíné. Operettujdonság, Medgyaszay Vilma fellépésével. — A néma asszony. Operett-ujdonság, Medgyaszay Vilma fellépésével. Ezenkívül Medgyaszay Vilma magánaszámai. Premierbérlet 4 sz. Sorozat 38.)

Vasárnap fél 3 kor: Három grácia (Neményi Lili és Ihász Aladár fellépésével, Leszállított helyárok. Sorozat 39.)

Vasárnap 7-kor: A kávémérés. Pompadour márkíné. A néma asszony. (Medgyaszay Vilma fellépésével. Ezenkívül Medgyaszay Vilma új magánaszámai. Napi bérlet 5 sz. B. Sorozatszám 40. Kezdeté 7-kor.)

Vasárnap negyed 10-kor: Annabál (Lengyel Irén, Neményi Lili Ihász Aladár fellépése. Napi bérlet 6 sz. A. Sorozatszám 41.)

Bádogfeldolgozó-gépek

bádogosok és lakatosok számára.

Elsőrangú gyártmányokat szállít legkedvezőbb áron

SCHIEB Kereskedelmi és Ipari Vállalat

SIBIU—NAGYSZELEN, Strada Gării No. 15.

Üdvözlétségváltó adományát küldje be idejében, hogy az ünnepi kimutatásban szerepelhessen

Erdélyrészi iroda: Cluj, Str. Baron L. Pop10